

Өвс хуралгъна кӧдлмшиг улм чаньгъахми

Мел шуургън шуурадчн бӕйтхӕ,
Мӧстӕ чигн болтха.
Мана гольгър скирдс
Малдан шивӕ болх. —

Колхозин тосхлтин тӱрӱн джилмӱдт гарси эн дун эндр ӧдр кӱр-тл олт-ӕмтнӕ зӱркинӕс гархш. Тернь чигн учрта. Юньгад гихлӕ, ӧвсиг дурндан кӱрмӕр урдаснь хадад, хурагъад, овалад, «гольгър скирдс» кегъӕд авчкхла, олна малд зудас ӕмшиг ӱзгдшгогъинь лавта медчкиси итклтӕ зӱркинӕс гарси тӧлӕдӕн эн дун ухан-седк-лӕс гархш.

Иим «гольгър скирдсиг» олна малд хойр джилд кӱрмӕр белддж авхин тӧлӕ кегч ноолдан ода мана таньгъчин колхозмудин болн совхозмудин теегӕр ӧдр гидж амрл уга, сӧ гидж зогсл уга, атата-маргъата кевӕр делгрдж йовна. Таньгъчин колхозмуд болн совхозмуд эн джил 1 сай 865 миньгън гектар газрт ӧвс хаддж, хурах зурата. Эн зураг дун уга кӱцӕдж болм аргъ эднд бӕӕнӕ. Эн джилин элвг хур-чиигин нилчӕр хадлгън омлгън кевӕр гарв. Келхд, бор зо чигн, хотхр царнь чигн ода хаддж болм кӧк шалу хадл-гъта.

Таньгъчд ӧвс хадлгън эклӕд сар болчкв. Эн сарин эргцд кесн-ӱцӕсн кӧдлмшин зӕрм ашиг ода диглдж болхми.

Цуг колхозмудар болн совхозмудар июнин 12 бӕӕсн тоогъар болхла 660775 гектар газрин ӧвсн хадгдӕд, терӱнӕснь 283466 гектариннь ӧвсн хурагддж овалгдси бӕӕнӕ. Эн дигӕр болхла, ӧвс хуралгъна кӧдлмш таньгъчар дигтӕ, кӱтц сӕӕнӕр кегддж йовна гидж келдж болшго. Таньгъчин цуг райодас Яшалтинск района колхозмуд болн совхозмуд ӧвс хадх зурагъан 73 процент кӱцӕсн бӕӕнӕ. Приютненск района колхозмуд болн совхозмуд 67 процент кӱцӕв. Эдӱ чигӕ ӱзмдж кӱцӕсн бийнь, эн райодин колхозмудар болн совхозмудар дуту-дунднь бас элвг.

Ӗвс хуралгънд бӕӕх цуг эв-аргъиг кӱтц олзлад, техникиг зогсалго тегш кӧдлгӕд, бӕӕх кӧлгдиг сӕӕнӕр олзлси болхла — эднӕ кӱцвр улм сӕн болх бӕӕсми.

Ӗвс хаддж, хуралгън келдг ӱг уга муугъар Яшкульск района совхозмудт кегддж йовна. Бӱкл сардан кӧдлси бийнь эдн зурагъан 20-хн процент кӱцӕсн бӕӕнӕ. Района совхозмуд ӧвс хадлгънд муугъар белдсиӕ ашнь эн болдж гарв. Бӱрдӕмджин кӧдлмш эид бас му. Амр ӱгнь, «Кировский» совхозин 2 фермд «ДТ-54» гидг трактор кедг кӧдлмш уга болад, зогса бӕӕтл, эн совхозин 3-ч фермднь ӧвс хадг машинд трактор уга болад хара бӕӕсиг нань ююгъар цӕӕлгъдж болх? Эс гидж 108-ч номертӕ совхозин 1-ч фермд, ӱр И. Юдина бригад ганцарн хадсила ӕдл газриг наадк дӧрвн бригаднь цугъар кегдси бийнь эс хаддж чадджахиг ююна уршг гидж тоолхмб?

Иим бӱрдӕмдж уга, салнь йовдл Яшкульск района наадк совхозмудар чигн ӱзгдджӕв.

Сарпинск район — селӕнӕ эдл-ахун кӱчн-чидлӕрн таньгъчд толгъад йовх райодин кегч. Района колхозмудт болн совхозмудт кӧлгн-кӱчн чигн, машинд-техник чигн, сӕн хадлгъта газр чигн элвг бӕӕнӕ. Болв эдн зурагъан 31-хн процент кӱцӕсн бӕӕнӕ. Тиигчкӕд тегӕд, хадси агъугъаснь зугл гурвна кесн кегчн хӱвнь овалгдси бӕӕнӕ.

Кӧдлмшин бӱрдӕмдж татг, дӧрлдӕнӕ дӧнь му, гардвр сул болси учрар, ӱлгӱрнь, эн района «Сарпинский» совхозд шалгъ болгънд ӧдртӕн дӧрвӕдхн гектар хадна. Иим йовудтагъар цааранднь кӧдлхлӕ зурагъан кедӱ цагт кӱцӕхӕр эдн тоолджахми болхмб?

Ӗвсиг хадна гиси — кег гарута кӧдлмш, хадси ӧвсӕн болзл-лань хурадж авч чадлго, ӧгрӕгъӕд, хатагъад, шиминь геелгӕд, шарлулад хайчкхла — энь хойр гарута кӧдлмш болджана. Сарпинск района гардачнр энӱг медджӕхш гидж келдж болшго, болв хадлгън хуралгън хойрин хоорнд иим ик заагта болдгиг уурахин аргъ эдн муугъар хӕӕджӕхнь лавта.

Олна малд хойр джилдӕн кӱрх хот белдхин тӧлӕ кегч соцдӧрлдӕнӕ эк татач — приозернӕхн болхла улм дор йовна. Зурани тавна кесн кегчн хӱвинь эдн муудан ордж хадси бӕӕнӕ. Тер ядухн агъугъасн ташр ӕрӕхн гидж 30 процентинь овалси бӕӕнӕ.

Цуг иим тоот бӕӕдлин ашд, таньгъчар хадгдси ӕвснӕ 37-хн процентнь овалгдси бӕӕнӕ.

Иим бӕӕдл — эвидж болшго — ӕмшигтӕ бӕӕдл. Ӗвсиг шимтӕ кӧн деернь хаддж авч чадлго, цагинь давулчкхла, чинрнь багърх — кегчн, хадси ӧвсн овалгдл уга халун нарнд ӧгрӕд, удан кевтчкхла — хагсу ӧлнь болад ӱрх — хойр, тӕрӕ хуралгъна кӧдлмш удл уга, ӧргн дор ӧдрдӕд кӱрч ирдж йовх уршг, ӧвс хадлгъна кегчн шамдахиг кегчӕх — гурвн, — цуг эн тоот уршгуд ямаран кӱчр ии, даалгъерта тӧр мана ӧмн тӕвджӕхиг медх зӧвтӕвдн.